FOREST PEDAGOGICS POTENTIAL IN PRIMARY EDUCATION

[POTENCIAL LESNEJ PEDAGOGIKY V PRIMARNOM VZDELAVANI]

Dana Kollarova

doi: 10.18355/PG.2018.7.1.15

Abstract

Forest pedagogics as a part of the environmental education is the teaching of the forest ecosystem and human being's education to a long-term sustainable way of life. With reference to the ISCED 1 educational programme, the area of Human being and nature include the themes the teaching of which may become more effective by the change of educational environment, e. g. teaching about forest realized in a forest with active participation of a specialist – a forest pedagogue. The paper involves the teachers' experiences in the forest pedagogics and its share in natural science literacy development of students in primary schools.

Key words

forest pedagogics, forest pedagogue, natural science literacy, Prvouka (i. e. first-year primary school subject in basic natural science), natural science, effectiveness standards

155

Anotácia

Lesná pedagogika ako súčasť environmentálnej výchovy je učenie o lesnom ekosystéme a výchove človeka k dlhodobu udržateľnému spôsobu života. Vychádzajúc z obsahu vzdelávacieho programu ISCED 1 sú v oblasti Človek a príroda témy, ktorých vyučovanie sa môže ukázať ako efektívne zmenou edukačného priestoru, napríklad učenie o lese v lese, a to za aktívnej účasti odborníka – lesného pedagóga. Príspevok prináša skúsenosti učiteľov s lesnou pedagogikou a jej podiel na rozvíjaní prírodovednej gramotnosti žiakov primárneho stupňa vzdelávania.

Kľúčové slová

lesná pedagogika, lesný pedagóg, prírodovedná gramotnosť, prvouka, prírodoveda, výkonové štandardy

Úvod

Les a lesné prostredie sa môže stať pre školské podmienky vo formálnom aj neformálnom vzdelávaní vhodným prostriedkom pre nadobúdanie vedomostí a súčasne pre utváranie hodnotového systému. Výhodu lesného prostredia treba vidieť v tom, že je akousi každoročne obnovujúcou sa učebnicou prírody. Tá umožňuje žiakom nielen utvárať si vzťah k prírodnému prostrediu a najbližšiemu environmentu, ale zároveň priamym kontaktom cez pozorovanie, skúmanie stimulujeme u nich prírodovednú gramotnosť a podporujeme ich reálny pohľad na svet. Čo je v súčasnosti dôležité, že cez

kontakt s lesným prostredím podnecujeme prirodzený pohyb detí, ich pozorovacie schopnosti, podnecujeme ich záujem, rozvíjanie poznania o prírode a utvárania citlivého vzťahu k všetkému živému, k pochopeniu harmónie prírody, ale aj pochopeniu významu lesov v prírode a pre človeka. Takýto prístup môže viesť k *ekologickému mysleniu* aj konaniu.

Základným predpokladom toho, aby sme u žiakov/detí mohli týmto spôsobom smerovať k uvedeným cieľom je, že ich s lesom oboznámi nielen odborník – lesník, resp. lesný pedagóg, ale že les sa stane našim *edukačným priestorom*. Princíp lesnej pedagogiky spočíva v tom, že žiaci sa učia o lese v lese, prostredníctvom vyškoleného profesionála z lesníckeho sektoru – lesného pedagóga. Cieľom nášho príspevku je predstaviť niektoré skúsenosti s lesnou pedagogikou, pri jej systematickom využívaní vo vzdelávacej oblasti *Človek a príroda*.

Teoretický koncept lesnej pedagogiky

Používaný pojem lesná pedagogika vychádza z európskeho konceptu a základných dokumentov vypracovaných Pracovnou skupinou *Forest Communication Network* (FCN) a Medzinárodnou sieťou lesných pedagógov. Lesnú pedagogiku tiež môžeme vnímať ako „pedagogické hnutie“, ktoré vychádza z pedagogiky voľného času, a to prevažne v nemecky hovoriacich krajinách.

Ak by sme nazreli do histórie, idea lesnej pedagogiky vznikla v 19. storočí v Amerike. Jej zakladateľom bol *Joseph Cornell* z Kalifornie. Jeho publikácie k predmetnej problematike mali ohlas najmä v USA, neskôr jeho metodiku nemecky hovoriace štáty Európy (Švajčiarsko, Rakúsko, Nemecko). V roku 2004 bola vo Viedni založená Sieť európskych pedagógov – *Wald Paedagogik Netzwerk*.

Španielska psychologička H. Freire na Medzinárodnom kongrese lesných pedagógov 2013 v Bilbao vo svojej prednáške *Zelená pedagogika 21. storočia* prezentovala výsledky výskumu, ktorým zisťovala aký je životný štýl detí a mládeže. Upozornila na to, že technologické výdobytky doby deťom im do istej miery znemožňujú dotýkať sa okolitého sveta prírody. Deťom chýba kontakt so živými tvormi, rastlinami, organizmami. Uviedla, že výsledkom toho môžu byť aj alergie, obezita, rôzne závislosti, agresivita, depresie, problémy s pozornosťou a pod. Tiež zistila, že sa objavuje nový fenomén – „biofóbia“, strach zo živého, kde sa človek bojí chytať živých tvorov. Deti sú často príliš chránené zo strany rodičov – „overprotected“, čím ich ochudobňujú o podnety z okolitého prostredia. Zdôraznila, že súžitie s prírodou nie je len o vedomostiach, ale najmä o citovom prežívaní (bližšie, Kollarova – Marusakova, 2015).

Je aj vedecky dokázané, že pobyt v lese posilňuje zdravie človeka. Zvlášť deti, sa po návšteve lesa cítia uvoľnene. Pobyt v lesnom prostredí tlmi sympatický nervový systém, zatiaľ čo sa aktivuje parasympatický nervový systém, ktorý je zodpovedný za navodenie stavu pokoja a spomalenie. Čo sa týka schopnosti učiť sa a rozvíjať sa v lesnom prostredí, les podporuje kreativitu a zodpovednosť, upozorňujú na to Renz-Polster, Huther (2013), ale tiež aj rozvoj motoriky, redukuje stres, mentálnu únavu a obnovuje pozornosť,

rozvíja aktívny životný štýl, povzbudzuje detí podstúpiť riziko (bližšie Marusakova, 2010).

O koncepcii lesnej pedagogiky môžu hovoriť tie krajiny, ktoré majú lesy, teda vhodné prírodné podmienky. Slovensko je z tohto pohľadu prekrásnou a vyhovujúcou krajinou, ktoré otvára možnosti vstúpiť lesnej pedagogike do pedagogického priestoru, a to v aplikačnej, ale aj výskumnej rovine a dovoľme si tvrdiť, že na všetkých stupňoch vzdelávania.

Podmienky lesnej pedagogiky na Slovensku

Na Slovensku sa lesná pedagogika rozvíja vďaka Ľudmili Marušákovej, jej prednáškami, publikáciami, ale aj myšlienke dať akreditovať vzdelávací program lesná pedagogika pre lesníkov. Ľ. Marušáková pôsobila do roku 2015 vo Zvolene v Národnom lesníckom centre a v súčasnosti pôsobí v zahraničí, v *Európskej sieti lesných pedagógov*. Od roku 2013 máme možnosť s ňou spolupracovať práve v oblasti vzdelávania lesných pedagógov. V súčasnosti vychádza na Slovensku v Národnom lesníckom centre prvá študijná príručka pre lesných pedagógov a pre učiteľov *Lesná pedagogika* (bližšie Loyova, D. ed, 2018).

Marusakova (2010) vidí základ lesnej pedagogiky v týchto pilieroch – vo vyvolaní zážitku, v prežívaní a jeho spracovaní, pričom práve lesné prostredie a aktívna účasť lesného pedagóga robí zážitok hodnotným. Len dodáme, že hodnotným aj z hľadiska rozvíjania kognitívnych funkcií. Perspektívy lesnej pedagogiky môžeme vidieť v tom, že stimulujeme ňou u žiakov aj environmentálne vzdelávanie, tým, že dopĺňame poznatky a skúsenosti o životnom prostredí, tiež rozvíjame ich zmyslové vnímanie (*vnímanie mimoumeleckých prostriedkov – šumenie lesa, zvuky zvierat a spev vtákov*). Tým žiakov vedieme k aj ohrane a tvorbe trvalo udržateľného rozvoja.

Na Slovensku bola vypracovaná *Koncepcia lesnej pedagogiky ako súčasti environmentálnej výchovy* (Marusakova, et al., 2010). Bola schválená vedením Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka č.2824/2011-710, v rámci nej bola vytvorená nasledujúca definícia: „*Lesná pedagogika ako súčasť environmentálnej výchovy, je učenie o lesnom ekosystéme a výchove človeka k dlhodobu udržateľnému spôsobu života na príklade fungovania lesných ekosystémov. Aktivita lesnej pedagogiky zabezpečujú certifikovaní lesní pedagógovia a je určená všetkým cieľovým skupinám, najmä deťom a mládeži. Využíva aktivizujúce metódy a formy zážitkového učenia a projektového vyučovania. Poskytuje nielen vedomosti, ale oslovuje aj emocionálnu stránku človeka, podporuje získavanie zručností aj celostný rozvoj osobnosti*“.

Existujú už aj na Slovensku parciálne skúsenosti lesných pedagógov so školami, ktoré však nemáme jednoznačne uchopené v pedagogicko-didaktickej ani teoretickej rovine, hoci skúsenosti učiteľov ukazujú, že lesná pedagogika má svoje opodstatnenie vo vyučovacom procese.

Lesná pedagogika vo formálnom vzdelávaní

Ciele lesnej pedagogiky majú priesečníky s prírodovedným vzdelávaním aj na primárnom stupni. Ak sa pozrieme na charakteristiku predmetu *Prvouka*,

ktorý je zo vzdelávacej oblasti *Človek a príroda*, vyučuje sa 1. a 2. ročníku ZŠ, tak nájdeme, že „v prírodovednej oblasti poznávaním organizmov, neživého prostredia a ich vzájomných vzťahov oboznamujeme žiakov s reálnym prírodným priestorom prostredníctvom skúmania fungovania vybraných prírodných javov“. Lesnou pedagogikou teda môžeme naplňať ciele, resp. výkonové štandardy, ktorými sú okrem iných aj:

- žiaci si rozvíjajú svoje predstavy o prírodných a spoločenských javoch,
- rozvíjajú si svoje pozorovacie spôsobilosti, aby z bežne zažívaných situácií dokázali získať nové informácie a obohatiť si doterajšie poznanie,
- sú vedení k porovnávaniu predmetov a javov a k zoskupovaniu,
- rozlišujú vhodné a nevhodné správanie,
- argumentujú podľa vlastnej skúsenosti, spolupracujú pri jednoduchých skúmateľských aktivitách,
- poznajú pravidlá správania sa v rizikových situáciách podľa vzoru (bližšie www.statpedu.sk).

Vzdelávací štandard prvouky a prírodovedy ako program aktivity žiakov je koncipovaný tak, aby vytváral možnosti na tie kognitívne činnosti žiakov, ktoré operujú s pojmami, akými sú hľadanie, pátranie, skúmanie, objavovanie, lebo v nich spočíva základný predpoklad poznávania a porozumenia prírodovedy. V tomto zmysle nemajú byť žiaci len pasívnymi aktérmi výučby a konzumentmi hotových poznatkov, ktoré si majú len zapamätať a následne zreprodukovať. Práve k tomu môže prispieť svojimi poznatkami, skúsenosťami aj lesný pedagóg, vo výučbe v lesnom prostredí.

Ak sa pozrieme na vyššie ročníky, vo vyučovacom predmete Prírodoveda vidíme tiež príležitosť na výučbu lesným pedagógom. Ide o konkrétnejšie výkonové štandardy:

- **Rastliny:** opísať funkcie jednotlivých častí rastlín, deliť rastliny na listnaté a ihličnaté, vysvetliť, že plody obsahujú semená;
- **Živočích:** vysvetliť, význam maskovania živočíchov v prírode, vysvetliť vzťah dravec a korisť;
- **Človek:** vysvetliť závery o funkcii ušnice pri zachytávaní zvuku, poznať význam zmyslové vnímania (aj keď sa jedná o oblasť *Človek*, môžeme to porovnať so zvieratami žijúcimi v lese);
- **Neživá príroda:** vysvetliť, aký význam má voda v pôde a ako sa to týka človeka, vedieť, že voda sa vyskytuje v rôznych formách.
- Ide len o niektoré výkonové štandardy, ktoré sme spracovali analýzou ŠVP pre primárny stupeň vzdelávania zo vzdelávacej oblasti *Človek a príroda*, aby sme dokázali opodstatnenosť lesnej pedagogiky v škole (bližšie www.statpedu.sk).

Na primárnom stupni vzdelávania v oblasti formálneho vyučovania môžeme lesnú pedagogiku zaradiť ako súčasť týchto vyučovacích predmetov:

- **Prvouka** 1. a 2. ročník
- **Prírodoveda** 3. a 4. ročník
- **Vlastiveda** 3. a 4. ročník
- **Etická výchova** 1. – 4. ročník (konkrétne oblasť utvárania hodnotového systému a postojev k sebe, k iným ľuďom a k prírode)

- **Výtvarná výchova, Pracovné vyučovanie** 1. – 4. ročník (práca s prírodným materiálom, kreslenie, maľovanie, modelovanie a podobne). Uvedieme niektoré silné a slabé stránky lesnej pedagogiky v školských podmienkach..

Za **silné stránky** môžeme považujeme:

- existencia silných lesníckych inštitúcií,
- akreditácia kurzu Lesnej pedagogiky na MŠVVaŠ SR,
- odborné zázemie pre tvorbu, metodiku a koordináciu aktivít lesnej pedagogiky (v súčasnosti máme pomerne silné zázemie v odbornom tíme L. Marušáckovej, sú to D. Loyová, A. Melcerová, V. Jaloviarová a ďalší z Národného lesníckeho centra vo Zvolene),
- úspešné projekty, ktoré sa venujú práci s verejnosťou a so školami (Les ukrytý v knihe),
- informačný systém (www.lesnapedagogika.sk, rôzne iné materiály),
- záujem lesníkov o komunikáciu s verejnosťou a lesnú pedagogiku (dôkazom je to, že si lesní pedagógovia chcú robiť aj nadstavbový modul).
- prezentácia lesníctva prostredníctvom rôznych aktivít, výstavy a pod.
- metodická príručka a v súčasnosti aj spomínaná aktuálna študijná príručka.

Slabé stránky lesnej pedagogiky signalizujú tieto ukazovatele:

- chýba spoločná koncepcia lesnej pedagogiky,
- chýba koordinácia lesnej pedagogiky z úrovne MPRV SR a MŠVVaŠ SR,
- nedostatočná spolupráca lesníckych inštitúcií,
- nedostatočná informovanosť o lesnej pedagogike so samosprávou,
- nedostatok odborno-metodickej literatúry pre učiteľov,
- chýba systémové riešenie lesnej pedagogiky a financovanie aktivít lesnej pedagogiky,
- nedostatočný status lesnej pedagogiky a lesného pedagóga,
- nedostatok výskumov z oblasti lesnej pedagogiky vo formálnom a neformálnom vzdelávaní,
- slabá informovanosť škôl o možnostiach lesnej pedagogiky pri rozvoji osobnosti žiakov.

Lesný pedagóg

Lesná pedagogika je riadne akreditovaný program MŠVVaŠ SR, ktorým sa pripravujú lesní pedagógovia pod odborným vedením lektorov, ktorí pôsobia na vysokých školách, alebo metodickom centre. Tieto kurzy sú v rozsahu 80h. Záujemca o kurz získa potrebné vedomosti a zručnosti z oblastí psychológie, pedagogiky, pedagogickej komunikácie, didaktiky vyučovania, tvorivej dramatiky, projektového a zážitkového vyučovania, práce so širokou verejnosťou v lesníctve a lesnej komunikácii a práce s ľuďmi so špeciálnymi potrebami. Vedomosti a zručnosti z uvedených oblastí sú nevyhnutné k úspešnému ukončeniu kurzu.

Cieľom kurzu je prostredníctvom poznatkov z vývinovej a pedagogickej psychológie, pedagogiky, didaktiky, prevažne aktivizujúcich metód

a praktických tréningov zážitkového vyučovania pripraviť účastníkov na plánovanie, realizáciu a vyhodnocovanie programu lesnej pedagogiky vo formálnom vzdelávaní v súlade so ŠVP, jeho obsahovými a výkonovými štandardmi.

V Českej republike je tento predmet povinným vyučovacím predmetom na stredných lesníckych školách. Na stránke www.lesy.cz sa stretneme s touto definíciou lesného pedagóga: *Lesný pedagóg je odborník s lesníckym vzdelaním či praxou v lesníctve a úspešný absolvent certifikovaného kurzu lesnej pedagogiky, naplňujúci jej podstatu, vie predstaviť les zábavnou formou.*

Na Slovensku majú lesní pedagógovia stránku, kde môžu komunikovať so školami, resp. na stránke www.lesnapedagogika.sk si učitelia od predprimárneho stupňa vzdelávania môžu vyhľadať svoj región a nájdu v ňom zoznam lesných pedagógov, ktorých môžu osloviť k výučbe dohodnutej témy. Na uvedenej stránke sa stretneme s touto definíciou lesného pedagóga: *Lesný pedagóg je zamestnanec zo štátnych i neštátnych lesníckych inštitúcií, ktorý má lesnícke vzdelanie, praktické skúsenosti z práce v lese a absolvuje špeciálny tréningový program lesnej pedagogiky.* Špeciálny tréningovým programom sa rozumie práve spomínané akreditované štúdium. Máme aj takých lesných pedagógov, ktorí si okrem základného modulu A, urobili aj nadstavbové moduly. Zdôrazníme, že ide z ich strany o záujmové vzdelávanie.

Výskum o využívaní lesnej pedagogiky VO Výučbe na primárnom stupni vzdelávania

V roku 2016 sme uskutočnili v rámci výskumného projektu (Kudelova, Kollarova, 2016) výskum, v ktorom sme riešili výskumný problém: *Aký je rozdiel v úrovni poznatkov o lese a prírode žiakov 4. ročníka, ktorí absolvovali a tých, ktorí neabsolvovali lesnú pedagogiku?* Naším cieľom bolo teda porovnať úroveň vedomostí žiakov dvoch tried 4. ročníka, z ktorých jedna absolvovala a jedna neabsolvovala lesnú pedagogiku. Čiastkovým cieľom bolo zistiť, aké subjektívne charakteristiky pripisujú lesnej pedagogike rodičia, učitelia a lesný pedagóg a či vidia v lesnej pedagogike potenciál na rozvoj prírodovednej gramotnosti. Ďalším čiastkovým cieľom bolo zistiť analýzou úspešnosť v jednotlivých otázkach didaktického testu vlastnej konštrukcie.

Použili sme metódy *pološtruktúrované interview*, *didaktický test*. Výskumný súbor nám tvorili dve skupiny – experimentálna a kontrolná. Prvou skupinou – experimentálnou, boli žiaci 4. ročníka ZŠ, ktorí absolvovali aktivity lesnej pedagogiky s lesnou pedagogičkou (D. Loyovou, Národné lesnícke centrum vo Zvolene). Druhou kontrolnou skupinou boli participant – žiaci, ktorí postupovali v prírodovedných témach tradičnou výučbou, so svojou triednou učiteľkou.

Z výsledkov výskumu

Upozorníme aspoň na niektoré zistenia, ktoré môžu signalizovať, že má zmysel vo formálnej rovine na primárnom stupni vzdelávania zaoberať sa

a zaradiť lesnú pedagogiku do výučby. Učitelia, ktorí žiakov učia, sa vyjadrili aj o týchto hodnotách lesnej pedagogiky:

- Spája žiakov do lepšieho kolektívu;
- Má to prínos pre žiakov aj pre učiteľa, žiaci prijímajú aktivity s radosťou, nadšením, osvojili si množstvo hier a absolvovali rozmanité pokusy;
- Odborník - lesník je v týchto veciach zbehlejší ako učiteľ, vie to žiakom lepšie priblížiť, podať aj vlastné zážitky;
- Ukazuje sa, že si učivo lepšie zapamätajú;
- Lesný pedagóg podá žiakom učivo tak, ako by som ja nikdy nedokázal, lebo nie som v tejto oblasti odborníkom.

Vidíme, že učitelia sa nevyjadrujú len k emocionálnej stránke vyučovania, ale uvedomujú si, že má vplyv lesná pedagogika aj na kognitívne procesy.

Z ohlasov žiakom uvedieme, že *vyvolalo to u nich radosť; získali nové poznatky; vyjadrili nadšenie; učili sa vlastnou skúsenosťou; využívali viaceré zmysly; ocenili, že boli často vonku a rovnako uviedli, že mali z výučby zážitok*. Z tvrdení žiakov je pre nás podstatné, že si uvedomujú učenie zapojením viacerých zmyslov, čo vplýva nielen na poznávanie, na emócie, ale aj na dlhodobé zapamätanie.

Uvedené skúmanie prinieslo aj kvantitatívne ukazovatele. Uvedieme ich v podobe percentuálneho hodnotenia úspešnosti jednotlivých oblastí didaktických testov. Do pozornosti si dovoľme dať fakt, že v každej jednej položke, ktoré boli v testoch štruktúrované tak, aby vychádzali taxonómie cieľov, vyšli respondenti experimentálnej skupiny ako tí úspešnejší. Preto uvedieme len percentuálne vyčíslenie hodnôt, ktoré znamenajú rozdiel medzi dvoma skupinami, teda o koľko percent bola experimentálna skupina v odpovediach úspešnejšia, než kontrolná.

A Cvičenia na odkrývanie vzťahov

1. Pre koho je les domovom?	1,96%
2. Uveďte aspoň tri stromy	39,99%
3. Ktoré zo slov do vety nepatrí?	25,81%

V druhej položke mali uviesť stromy, ktoré majú listy. V experimentálnej skupine boli aj menej známe listnaté stromy, ktoré sa v kontrolnej skupine neobjavili. V tretej položke išlo o vetu: V lesnom spoločenstve žijú rastliny, ľudia, stromy a domy.

B Cvičenia na odhaľovanie a riešenie problémov

4. Prečo sa les volá spoločenstvo?	5,00%
5. Prečo si lesy zaslúžia osobitú pozornosť?	31,48%
6. Čo by sa stalo keby...	23,53%
7. Prečo je dôležitý zber papiera?	41,87%

V šiestej položke išlo o vyjadrenie, čo by sa stalo, keby v lese nerástli stromy, keby sme stromu nalomili konár, keby sme ho celý zlomili.

C Cvičenia na pozorovanie a porovnávanie

8. Na základe obrázkov určte	13,20%
9. Z predstavy popíšte les	26,40%
10. Porovnajte, čo robí	40,42%

V položke 8, kde mali vyčítať z obrázka, išlo o to, aby sa vyjadrili, čím sa od seba odlišujú stromy podľa ich vonkajšej podoby. V deviatej položke mali

z predstavy popísať les v zime a porovnať ho s lesom v lete. V poslednej položke mali porovnať *prácu lesného pracovníka, poľovníka v lese a robotníka v drevospracujúcom priemysle*.

Okrem toho, že didaktické testy z hľadiska správnosti odpovedí, ktoré podnecovali logické myslenie žiakov vyšli úspešnejšie v experimentálnej skupine, musíme konštatovať, že aj z hľadiska kvalitatívnych jazykových ukazovateľov boli tieto odpovede kvalitnejšie. Uvedieme niektoré argumenty. Boli to: *Zrozumiteľnejšie odpovede, ktoré boli výsledkom hlbšieho zamyslenia. Žiaci používali skôr rozvité vety ktoré boli dôkazom logickej úvahy. V odpovediach využili aj argumenty založené na vlastnej skúsenosti. Dokázali dôslednejšie a konkrétnejšie popísať svoje predstavy. Vo svojich výpovediach prejavovali svoju citovú zaangažovanosť. Z výpovedí bola čitateľná aj hodnotová orientácia žiakov.*

Odpovede žiakov, ktorí neabsolvovali vyučovanie s lesným pedagógom: *Niektoré z odpovedí boli nezrozumiteľné, nedávali logické vysvetlenie. Vo väčšej miere používali skôr jednoduché vety, až jednoslovné odpovede. Niektorí žiaci neodpovedali na niektoré otázky. Z odpovedí, ktoré uviedli k tretej oblasti, k predstavám, išlo vo viacerých prípadoch o nepresné popísanie predstavy, skôr len čiastočné body. Z odpovedí bolo zrejmé, že žiaci vychádzali v nich len z teoretických vedomostí. V žiadnej z odpovedí sme nepostrehli, že by sa niekto vyjadril cez subjektívne prežívanie.*

Záverečné odporúčania

Samozrejme, že uvedené výsledky v tomto prípade sú nám len signálom k tomu, či má význam sa v našich školských podmienkach zaoberať lesnou pedagogikou a jej legálnym vstupom do škôl. Ak sa rozhodneme pre tento krok, rozhodne by si táto problematika zaslúžila rozsiahlejší a hlbší výskum, možno aj nasmerovaný k jej uplatneniu smerom k predprimárnemu vzdelávaniu, prípadne k jej využívaniu v školských zariadeniach, pretože v nej vidíme veľký potenciál aj vo výchove.

Výskumné dáta môžu byť aj inšpiráciou pre pedagogickú prax. Odporúčali by sme pedagógom, aby sa informovali o možnostiach lesnej pedagogiky vo vzdelávacom procese, aby sa nakontaktovali na najbližšieho lesného pedagóga a dohodli si možnosti výučby. Ak sa učitelia rozhodnú pre výučbu lesným pedagógom, je vhodné to zaraďovať aspoň 6-krát ročne. Je vhodné začať s lesnou pedagogikou už od prvého ročníka na základnej škole, prípadne ju odporúčame aj v predprimárnom vzdelávaní. Napokon, aj naše výskumné zistenia ukázali, že má zmysel nechať určité témy *Školského vzdelávacieho programu* zo vzdelávacej oblasti *Človek a príroda* nechať odučiť lesným pedagógom. Len pripomenieme, že tieto vyučovacie hodiny môžeme prepojiť aj s iným vyučovacím predmetom, kvôli jej časovej náročnosti. Školy, ktoré majú skúsenosti s lesnou pedagogikou odporúčajú, aby súčasťou tejto výučby boli aj rodičia.

Záver

Les ponúka priestor pre výchovu a vzdelávanie, môže byť teda pre deti/žiacov predmetom skúmania. Súčasná denná realita, v ktorej prevládajú moderné technológie, do istej miery spôsobuje priepasť medzi človekom

a prírodou. V dennej komunikácii s deťmi treba však vychádzať z dôležitého predpokladu, že dieťa predškolského a mladšieho školského veku je vďačný pozorovateľ a výskumník prírody. Do jej zákonitostí prenikne iba prostredníctvom dospelého, ktorý ho bude trpezlivo ňou sprevádzať, nie poučovať, upozorňovať a napomínať. Prvé kontakty s lesným prostredím môžu vyvolávať u dieťaťa okrem množstva otáznikov a túžby objavovať, aj negatívne emócie. Keďže deti prichádzajú z rôznych rodinných prostredí a aj nie všetci učitelia majú rovnaké vedomosti a skúsenosti s lesným prostredím, je veľkou devízou, že tieto prírodovedné témy z oblastí *Človek a spoločnosť*, *Človek a príroda*, *Človek a svet práce* môžu uchopiť lesní pedagógovia, ktorí prostredie lesa a jeho fungovanie celého lesného spoločenstva dôverne poznajú. Dokážu ho deťom sprostredkovať tak, aby dieťa chcelo objavovať les, chcelo o ňom veľa vedieť, zatúžilo sa doň vrátiť a dokázalo ho aj chrániť.

Bibliographic references

- KOLLAROVA, D. – MARUSAKOVA, L. 2015. Lesna pedagogika v predprimarnom vzdelavaní. In. Predskolska vychova, roc. 25., 2014/2015, c. 3. s. 3 – 8. ISSN 0032-7220.
- KUDELOVA, M. 2016. 87 s. 2016. Lesna pedagogika v primarnom vzdelavaní /Diplomova praca/. Skolitelka: KOLLAROVA, D. Nitra : PF UKF, 87 s.
- LOYOVA, D et. al. 2018. Lesna pedagogika : studijna prirucka. Zvolen : Narodne lesnicke centrum. 2018 (t. c. v recenznom konaní).
- MARUSAKOVA, L. et. al., 2010. Lesna pedagogika ako sucast environmentalnej výchovy na Slovensku – Koncepcia rozvoja. Zvolen : NLC, 2010. 65 s. ISBN 978-80-8093-126-1.
- RENN-POLSTER, H. – HUTHER, G. 2013. Wie Kinder heute wasche. 265 s. ISBN 340-78-59-53-8. Available online: www.Wie-Kinder-heute-wachen-Entwicklungsraum-ebook.com
- Available online: www.lesnapedagogika.sk
- Available online: www.lesy.cz
- Available online: www.statpedu.sk

doc. PaedDr. Dana Kollárová, PhD.
Katedra pedagogiky
Department of education
Faculty of Education
Cotantine the Phiosopher University
Drážovská cesta 4, 94974 Nitra
Slovakia
dkollarova@ukf.sk